

Valtiovarainvaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista 1.) ehdotus neuvoston asetukseksi vuosia 2028-2034 koskevan monivuotisen rahoituskehyksen vahvistamisesta (rahoituskehysasetus); 2.) ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä (omien varojen päätös); 3.) ehdotus Euroopan parlamentin, Euroopan unionin neuvoston ja Euroopan komission väliseksi toimielinten sopimukseksi (toimielinten välinen sopimus talousarvioyhteistyöstä)

Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto sekä ehdotukset vuosia 2028-2034 koskevaksi EU:n monivuotiseksi rahoituskehykseksi; E-kirje

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista 1.) ehdotus neuvoston asetukseksi vuosia 2028-2034 koskevan monivuotisen rahoituskehyksen vahvistamisesta (rahoituskehysasetus); 2.) ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä (omien varojen päätös); 3.) ehdotus Euroopan parlamentin, Euroopan unionin neuvoston ja Euroopan komission väliseksi toimielinten sopimukseksi (toimielinten välinen sopimus talousarvioyhteistyöstä) (U 48/2025 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto sekä ehdotukset vuosia 2028—2034 koskevaksi EU:n monivuotiseksi rahoituskehykseksi; E-kirje (E 73/2025 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- budjettineuvos Vesa Kulmala, valtiovarainministeriö
- erityisasiantuntija Johanna Makkonen, valtiovarainministeriö
- EU-asioiden alivaltiosihteeri Satu Keskinen, valtioneuvoston kanslia
- neuvotteleva virkamies Niina Pautola-Mol, valtioneuvoston kanslia
- akatemiattutkija Timo Miettinen, Helsingin yliopisto, Eurooppa-tutkimuksen keskus
- dosentti Matti Urpilainen

Valiokunnan lausunto VaVL 10/2025 vp

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
- Pohjois-Pohjanmaan liitto
- Uudenmaan liitto
- BIOS-tutkimusyksikkö
- Akava ry
- Elinkeinoelämän keskusliitto ry
- STTK ry
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Suomen Yrittäjät ry
- väitöskirjatutkija Antti Ronkainen, Helsingin yliopisto
- valtiotieteen tohtori Vesa Vihriälä

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- professori Roope Uusitalo, Helsingin yliopisto

VALTIONEUVOSTON SELVITYS JA KIRJELMÄ

Ehdotukset

Valtioneuvoston selvitys E 73/2025 vp

Valtioneuvoston selvitykseen sisältyy komission 16.7.2025 antamat ehdotukset EU:n seuraavaksi rahoituskehykseksi vuosille 2028—2034. E-kirjeellä informoidaan myös komission 3.9.2025 antamasta ehdotuksensa täydennyksestä.

Komission ehdotus on kokonaisuudessaan kuvattu valtioneuvoston selvityksissä E 73/2025 vp ja selvityksen yksityiskohtia täydennetään sektorikohtaisiin lainsäädäntöehdotuksiin liittyvillä U-kirjelmillä.

Valtioneuvoston kirjelmä U 48/2025 vp

Komission 16.7.2025 antama ehdotus sisälsi tiedonannon lisäksi keskeiset horisontaaliset tässä U-kirjelmässä käsiteltävät ehdotukset:

- (1) ehdotus neuvoston asetukseksi vuosia 2028—2034 koskevan monivuotisen rahoituskehysten vahvistamisesta (COM (2025) 571 final) + LIITE;
- (2) ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä (COM (2025) 574 final);
- (3) ehdotus toimielinten sopimukseksi Euroopan parlamentin, Euroopan unionin neuvoston ja Euroopan komission välillä talousarviota koskevasta kurinalaisuudesta, talousarvioyhteistyöstä ja moitteettomasta varainhoidosta (COM (2025) 572 final).

Valiokunnan lausunto VaVL 10/2025 vp

Nämä kolme komission rahoituskehystä koskevaa ehdotusta ovat monivuotisen rahoituskehysten lainsäädännöllinen perusta ja kiinteässä yhteydessä toisiinsa. Ehdotukset käsitellään samassa valtioneuvoston U-kirjelmässä kyseisten ehdotusten keskinäisen johdonmukaisuuden vahvistamiseksi ja kattavan kokonaiskuvan ymmärtämiseksi. Komission ehdotukset on kokonaisuudessaan kuvattu valtioneuvoston kirjelmässä U 48/2025 vp.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto muun muassa pitää komission esittämiä rahoituskehysten yleisiä painopisteitä kannatettavina ja yhdensuuntaisina Suomen EU-avaintavoitteiden kanssa. Komission esittämä kokonaistaso on valtioneuvoston mielestä liian korkea ja Suomi vastustaa yhteisvelkaan perustuvia lainarahoitteisia investointivälineitä, eli kriisivälinettä ja Catalyst Europe -välinettä. Valtioneuvosto korostaa kansallista toimivaltaa verotuskysymyksissä ja suhtautuu erittäin kriittisesti veronluonteisiin uusien omien varojen ehdotuksiin.

Valtioneuvoston kannat on kokonaisuudessaan eritelty edellä mainituissa E-selvityksessä ja U-kirjelmässä. Lisäksi valtioneuvosto esittää lukuisia yksityiskohtaisempia neuvottelutavoitteita komission täsmentyneistä eri politiikkasektoreiden ehdotuksista niitä koskevien muiden U-kirjelmien yhteydessä.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Komission antama vuosia 2028—2034 koskeva EU:n rahoituskehysten säädöspaketti on laaja kokonaisuus, jota täydennetään eri politiikkasektoreiden lainsäädäntöehdotuksilla. Ehdotusten pohjalta EU:n tasolla on käynnistymässä neuvotteluvaihe, jonka edetessä vielä monin osin yleisluonteisten ehdotusten sisältö täsmentyy. Mikäli neuvottelut etenevät aiempien neuvottelukierrosten aikataulussa, sovitaan rahoituskehyksestä yksimielisesti jäsenvaltioiden kesken Eurooppa-neuvostossa aikaisintaan loppuvuodesta 2026 tai vuoden 2027 alkupuoliskolla.

Komission antaman tiedonannon mukaan Euroopassa on tehtävä asioita toisin eikä rahoituskehys ole poikkeus. Epävarmassa ja epävakaa maailmassa EU:n rahoituskehysten tulee rakenteeltaan sopeutua odottamattomiin tilanteisiin. Komissio tavoittelee ehdotuksellaan myös aiempaa yksinkertaisempaa, läpinäkyvämpää ja johdonmukaisempaa talousarviota. Lisäksi tavoitellaan nykyistä joustavampaa kehystä, jonka avulla pystytään paremmin vastaamaan unionin muuttuviin tarpeisiin. Komission mukaan uusi kehys myös vahvistaa Euroopan sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin ja arvoihin, ja ehdotukset linkittyvät vahvasti oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen.

Valiokunta ottaa lausunnossaan kantaa ehdotuksiin rahoituskehysasetuksesta, omien varojen päätöksestä ja toimielinten välisestä sopimuksesta talousarvioyhteistyöstä.

Valiokunnan lausunto VaVL 10/2025 vp

Rahoituskehysasetus

Kokonaistaso ja painopisteet

Rahoituskehysasetuksessa asetetaan sitoumusten ja maksujen enimmäismäärät rahoituskehyskaudelle sekä kullekin vuodelle erikseen. Sitoumuksille asetetaan lisäksi otsakekohtaiset enimmäismäärät kehyskaudelle ja vuosittaisesti.

Komissio ehdottaa tulevan rahoituskehysten kokonaistasoksi 1763 mrd. euroa sitoumuksina (1,26 prosenttia EU:n BKTL:stä). Tasoon sisältyy elpymisvälineen takaisinmaksuun osoitettu 149,3 mrd. euroa. Kun kokonaistasoon lisätään kehysten ulkopuolelle ehdotettujen erityisvälineiden (joustoväline, Ukraina-varaus ja Euroopan rauhanrahasto) rahoitus, on komission ehdotuksen kokonaistaso yhteensä 1 893 mrd. euroa sitoumuksina (1,35 prosenttia EU:n BKTL:stä).

Kuluvan rahoituskehyskauden vertautuvat luvut ovat kokonaistason osalta noin 1 265 mrd. euroa (1,00 prosenttia EU:n BKTL:stä) ja noin 1 312 mrd. euroa (1,04 prosenttia EU:n BKTL:stä) kehysten ulkopuoliset erityisvälineet ja Euroopan rauhanrahasto mukaan luettuna. Komission ehdotus tulevaksi rahoituskehyskokonaisuudeksi on noin 580 mrd. euroa voimassa olevaa rahoituskokonaisuutta suurempi.

Komission ehdotus perustuu poliittisiin painopistealueisiin eli kilpailukykyyn, turvallisuuteen, vähähiilisyyden edistämiseen, kestävään kehitykseen ja taloudelliseen, sosiaaliseen sekä alueelliseen yhteenkuuluvuuteen.

Valiokunta pitää yleisiä painopisteitä kannatettavina, ja ne ovat yhdensuuntaisia Suomen EU-avaintavoitteiden kanssa.

Valiokunnan saaman selvityksen perusteella rahoituskehys tukee pyrkimystä vahvistaa EU:n teknologista kehitystä, taloudellista suorituskykyä ja itsenäistä kykyä huolehtia Euroopan turvallisuudesta. Euroopalla on oltava yhtenäinen suunnitelma haasteisiin vastaamiseksi ja kyky toimeenpanna se erilaisia EU-tasoisia ja kansallisia politiikkoja ja ohjausvälineitä joustavasti käyttäen. Eurooppa on jäämässä teknologisesti ja taloudellisesti jälkeen sekä Yhdysvalloista että Kiinasta. Rahoituskehysten tulisi mahdollistaa strategiset investoinnit kilpailukykyyn, turvallisuuteen, vihreään ja digitaaliseen siirtymään sekä luoda eurooppalaista lisäarvoa. Kuulemisessa tuotiin myös esiin, että tarpeisiin nähden rahoituskehys ehdotusta voi pitää jopa niukkana - jos laskelmasta jätetään pois elpymisrahastoa varten otettujen lainojen takaisinmaksuun käytetyt varat, menot ovat 1,15 prosenttia BKTL:stä.

Suomen julkisen talouden heikko tilanne huomioon ottaen valiokunta pitää kuitenkin EU-budjetin tasoa liian korkeana. Tason tulee säilyä kohtuullisena välttämättä Suomen nettomaksusuuden kasvua. Tämä edellyttää painopisteiden priorisointia ja kehyskokonaisuuden arviointia neuvotteluissa. On välttämätöntä löytää taso, joka ei kasvattaisi maksutaakkaamme kohtuuttomasti, mutta mahdollistaisi keskeiset painotukset, kuten puolustuksen ja kilpailukykyyn vahvistamisen ja turvaisi merkittävimpiä saantojamme, kuten maatalouden rahoituksen, valtioneuvoston kannan mukaisesti.

Valiokunnan lausunto VaVL 10/2025 vp

Rakenne ja joustavuus

Rahoitus jaetaan komission esityksessä neljään pääotsakkeeseen nykyisin seitsemän sijaan yhdistämällä politiikkasektoreita. Tavoitteena on nykyistä joustavampi kehys, jotta tuleva rahoitus olisi paremmin hyödynnettävissä EU:n muuttuviin painopisteisiin ja mahdollisiin tuleviin kriiseihin. Komissio on pyrkinyt myös päällekkäisyyksien poistamiseen, synergioiden luomiseen ja sitä kautta menojen vähentämiseen.

Valiokunta suhtautuu myönteisesti komission tavoitteisiin joustavuuden lisäämisestä luomalla suurempia kokonaisuuksia ja sisällyttämällä rahoitusohjelmiin enemmän kohdentamatonta rahoitusta. Toimintaympäristön muuttuessa tulee kyetä oikea-aikaisesti ja tehokkaasti vastaamaan ennakkoimattomiin tarpeisiin, mukaan lukien mahdollisten uusien painopisteiden rahoittamisen. Valiokunta pitää kuitenkin samalla tärkeänä rahoituksen ennakoitavuutta ja kurinalaisen budjetoinnin periaatetta, joten niiden ja joustavuuden välillä on löydettävä tasapaino.

Komissio tavoittelee joustavuutta lisäksi nykykaudella käytössä olevien rahoituskehysasetuksensa säädettävien mukautusten ja kahdella lausunnossa myöhemmin mainitun ei-temaattisen välineen avulla. Valiokunta pitää valtioneuvoston tavoin tärkeänä varmistaa, että näiltä osin esitettävät muutokset ovat Suomelle taloudellisesti edullisia ja edistävät yleistä budjetin kurinalaisuutta. Myös esitettyjen uusien lainavälineiden on tarkoitus osaltaan lisätä talouden liikkumavaraa.

Pääotsakkeet

Komissio esittää määrärahalisäyksiä kaikkiin neljään otsakkeeseen. Vähennystä esitetään ainoastaan otsakkeeseen 1 sisältyvään maatalouden ja koheesion yhteenlaskettuun rahoitukseen.

Komission esittämä otsake 1 on kooltaan suurin (946 mrd. euroa) ja sen koko kasvaisi 14 prosenttia nykyiseen kehykseen verrattuna. Maatalouden ja koheesiopolitiikan yhteinen rahoitusosuus olisi noin 666 mrd. euroa (-11 prosenttia) ja sisäasioiden rahaston osuus noin 30 mrd. euroa (+167 prosenttia). Otsakkeeseen sisältyy lisäksi esimerkiksi uusi EU-väline (EU-Facility) ja elpymisvälineen lainojen takaisinmaksuun osoitettu rahoitus.

Kirjelmän perusteella komission ehdotus merkitsisi Suomen saannolle keskeisten maatalouden ja koheesion osalta vähennyksiä yhteensä noin 1,2—1,3 mrd. euroa ja lisäyksiä muuttoliike, rajaturvallisuus ja sisäasioiden rahastojen osalta noin 1 mrd. euroa. Komission esitys on tältäkin osin alustava ja se vaatii tarkennuksia neuvotteluiden edetessä. Esimerkiksi siitä, miten maatalouden ja koheesion rahoitus allokoidaan jäsenmaille niin sanottujen NRP-suunnitelmien (annetaan oma U-kirjelmä) kautta, maakohtaisten suositusten merkityksestä ja mahdollisten ristiriitojen ratkaisuista sekä komission ja jäsenmaiden välillä että jäsenmaiden sisällä.

Suomen saantojen kannalta on merkittävä myös otsake 2, joka on tarkoitettu EU:n kilpailukyyn tukemiseen ja johon koottava rahoituskokonaisuus (522 mrd. euroa) on 139 prosenttia nykyistä kehystä korkeampi. Suuri osa rahoituksesta (362 mrd. euroa) kohdennettaisiin uuteen laajaan kilpailukykyrahastoon, joka yhdistäisi useita Suomelle tärkeitä ohjelmia (esim. Horisontti Eurooppa, InvestEU, Digitaalinen Eurooppa, Euroopan puolustusrahasto ja Euroopan avaruusohjelma). Sen toimeenpanon osaksi tuotaisiin EU:n päästökauppataloilla rahoitettava Innovaatorahasto,

Valiokunnan lausunto VaVL 10/2025 vp

josta saanto jaetaan jäsenmaille avoimen kilpailun periaatteella komission hallinnoimien rahoitushakujen kautta.

Kolmas otsake "*Globaali Eurooppa -väline*" (190 mrd. euroa) käsittäisi EU:n ulkoisen toiminnan rahoituksen. Lisäksi kehyksen ulkopuolisen "Ukraina-varauksen" rahoitustuki kohdistettaisiin Ukrainalle Globaali Eurooppa -välineen kautta. Ukrainaa voitaisiin tukea sekä avustuksin että lainamuotoisesti, joiden keskinäinen suhde määriteltäisiin myöhemmin.

Valiokunta painottaa, että neuvotteluissa on määrätietoisesti edistettävä ratkaisuja, jotka vahvistavat Suomen kokonaissaantoa. Avoimien rahoitushakujen osalta on ensiarvoista turvata korkeaan laatuun perustuva rahoitus, minkä arvioidaan lisäävän Suomen saantoa kasvavasta kilpailukykyrahoituksesta. Esiin on tuotava myös vahvasti Suomen erityinen asema itäisenä ulkorajana ja samalla EU:n nettomaksajana sekä Suomen liittymissopimukseen perustuvan, vakavista ja pysyvistä haitoista kärsivän pohjoisten harvaan asuttujen alueiden NSPA-erityisrahoituksen jatkaminen.

Valiokunta nostaa lisäksi saamansa selvityksen perusteella esiin, että tutkitusti vaikuttavimpia kasvun ja kilpailukyvyn näkökulmasta ovat EU:n panostukset tutkimukseen, innovaatioihin ja digitaalisuuteen, koulutukseen ja osaamiseen (esimerkiksi Erasmus+) sekä infrastruktuuriin (liikenne ja energia). Lisäksi nykyistä laajempien kokonaisuuksien on arvioitu edistävän muun muassa ohjelmien skaalausta, koordinaatiota sekä rahoituksen kohdentamisen tehokkuutta.

Tuloksellisuus ja ehdollisuus. Valiokunta pitää myönteisenä, että rahoituskehykseen on tarkoitettu liittää ehdollisuusvaatimus oikeusvaltioperiaatteen noudattamisesta viittaamalla neuvoston asetukseen (EU, Euratom) 2020/2092 ja lisäksi vahvistaa myös rahoituksen tulosperusteisuutta vaikuttavuuden lisäämiseksi.

Hallinto. Otsakkeen 4 osalta valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että komissio ehdottaa EU:n hallintomenojen kasvattamista merkittävästi noin 104 mrd. euroon verrattuna nykyisen kehyksen noin 86 mrd. euroon. Valiokunta pitää välttämättömänä, että neuvotteluissa vaaditaan hallinnon tehostamistoimia. Järjestelmiä tulee yksinkertaistaa ja hallinnollista taakkaa vähentää sekä EU-tasolla että kansallisesti.

Erityisrahoitusvälineet

Komission ehdotuksessa erityisrahoitusvälineitä koskevaa lukua 3 on tiivistetty ja erityisrahoitusvälineiden määrää on vähennetty nykyisestä. Erityisrahoitusvälineitä ovat yksi temaattinen väline "Ukraina-varaus" ja kaksi ei-temaattista välinettä "joustoväline" ja "yksi ainoa liikkumaväline", jotka perustuvat vuosien 2021—2027 monivuotisessa rahoituskehyksessä käytössä olleisiin mekanismeihin. Rahoituksen joustavuutta haetaan siten myös tätä kautta.

Valiokunta pitää valtioneuvoston tavoin myönteisenä erityisrahoitusvälineiden määrän vähentämistä. Suomi on pitkäjänteisesti tukenut rahoituskehykseen kuuluvan rahoituksen painottamista ja sen ulkopuolisten välineiden minimointia rahoituksen tarkkarajaisuuden ja läpinäkyvyyden varmistamiseksi.

Valiokunnan lausunto VaVL 10/2025 vp

Valiokunta pitää tärkeänä, että EU sitoutuu voimakkaasti tukemaan Ukrainaa ja sen jälleenrakentamista. Osana EU:n rahoituskehyskokonaisuutta sovitaan myös Euroopan rauhanrahaston määrärahat. Rahaston kokoa ehdotetaan perustellusti kasvatettavan nykyisestä noin 17 mrd. eurosta 27 mrd. euroon. Rahastosta korvataan esimerkiksi Ukrainalle luovutettua puolustusmateriaalia.

Omien varojen päätös

Komissio ehdottaa omien varojen enimmäismäärien kasvattamista ja järjestelmän uudistamista, jotta rahoituskehyksen ja omien varojen enimmäismäärien välinen liikkumavara riittäisi kattamaan EU:n taloudelliset velvoitteet ja ehdolliset velat. Komission ehdottamat enimmäismäärät ovat maksumäärärahojen kattamiseksi 1,75 prosenttia ja maksusitoumusmäärärahojen kattamiseksi 1,81 prosenttia kaikkien jäsenvaltioiden yhteenlasketusta BKTL:sta.

Nykyisen omien varojen päätöksen mukaisesti enimmäismäärät ovat maksumäärärahojen kattamiseksi 1,40 prosenttia ja maksusitoumusmäärärahojen kattamiseksi 1,46 prosenttia kaikkien jäsenvaltioiden yhteenlasketusta BKTL:sta. Elpymisvälineen rahoituksen lainanotto toiminnasta aiheutuvien velkojen kattamiseksi omien varojen enimmäismääriä on kasvatettu väliaikaisesti 0,6 prosenttiyksiköllä.

Valiokunta korostaa, että omien varojen järjestelmän tulee tukea EU:n vahvuuksia ja luoda eurooppalaista lisäarvoa. Järjestelmän on tärkeää olla yksinkertainen, läpinäkyvä, oikeudenmukainen ja hallinnollisesti kustannustehokas. Sen tulee tarjota riittävät ja vakaat resurssit EU:n toiminnan rahoittamiseksi. Myös järjestelmän kehittämisen taloudellisia vaikutuksia Suomelle on arvioitava tarkasti. Neuvottelujen edetessä tulee tarkastella rahoituskokonaisuuden kohtuullisuutta ja oikeudenmukaisuutta Suomen maksuaseman kannalta.

Nykyisiin omiin varoihin ehdotetut muutokset. Komissio ehdottaa nykyisistä mukautuksista luopumista. Valiokunta suhtautuu tähän valtioneuvoston kannan tavoin avoimesti, koska Suomi ei ole hyötynyt mukautuksista. Lisäksi komissio ehdottaa muun muassa perinteisten omien varojen keräämisen kantopalkkion alentamista 10 prosenttiin ja kierrättämättömään muovipakkausjätteen perustuvan oman varan määräytymishinnan korotusta ja sen sitomista inflaatioon. Valiokunta suhtautuu ehdotuksiin tässä vaiheessa alustavan myönteisesti.

Uudet omat varat. Komissio ehdottaa lisäksi viittä uutta omaa varaa pohjautuen aiempiin ehdotuksiin ja keskusteluihin. Kirjelmän mukaan hiilimekanismin (CBAM) tuloihin perustuvan oman varan, keräämättömään sähkö- ja elektroniikkajätteen määrään perustuvan maksuosuuden (e-waste) ja tupakan valmisteveroon perustuvan maksuosuuden käyttöönoton arvioidaan alustavien laskelmien mukaan olevan Suomelle taloudellisesti edullisia. Näistä keskimmäisen ehdotuksen tavoite tukee komission arvion mukaan unionin strategista riippumattomuutta kriittisten raaka-ainneiden osalta ja kolmannella ehdotuksella tavoitellaan terveyshyötyjä sekä rajat ylittävän kaupan vääristymien vähentämistä. Valiokunta perehtyy ehdotuksiin niiden täsmentyessä, mutta voi alustavasti yhtyä valtioneuvoston kantaan suhtautumalla niihin avoimesti.

Päästökauppajärjestelmään perustuvan uuden oman varan arvioidaan sen sijaan olevan Suomelle epäedullinen. Mikäli 30 prosenttia päästökaupan huutokauppatuloista siirrettäisiin EU:n talous-

Valiokunnan lausunto VaVL 10/2025 vp

arvioon omina varoina, kasvaisivat Suomen EU-maksut noin 240 milj. eurolla rahoituskehyskaudella.

Yrittäjäpohjainen oma vara (CORE) poikkeaa muista ehdotetuista uusista omista varoista, koska sillä ei olisi välitöntä vaikutusta kansalliseen talousarvioon. CORE-maksun maksaisivat yritykset ja valtio toimisi ainoastaan tulojen kantajana ja tilittäjänä unionille.

Valiokunta painottaa kansallisen toimivallan säilyttämistä verotuskysymyksissä. Saadun selvityksen perusteella CORE-maksu on sille annettu nimestä huolimatta selvästi vero. Julkisoikeudelliset maksut ovat vastiketta viranomaisen tuottamasta palvelusta tai muusta suoritteesta. Vero sen sijaan kannetaan yksipuolisesti julkisten menojen rahoittamiseksi ja jota ei vastaa välitön vastasuoritus julkisen vallan puolelta. Valiokunta pitää näin ollen valtioneuvoston erittäin kriittistä kantaa CORE-maksuun perusteltuna.

Komissio ehdottaa lisäksi kahta uutta yhteisvelkaan perustuvaa lainarahoitteista investointivälineitä, eli kriisivälinettä (350 mrd. euroa) ja Catalyst Europe -välinettä (133 mrd. euroa), joiden käyttöönottoa valtioneuvosto vastustaa.

Toimielinten sopimus talousarvioyhteistyöstä

Komission ehdotuksella uudeksi Euroopan parlamentin, Euroopan neuvoston ja Euroopan komission väliseksi toimielinten sopimukseksi talousarviota koskevasta kurinalaisuudesta, talousarvioyhteistyöstä ja moitteettomasta varainhoidosta on tarkoitus korvata 16.12.2020 tehty toimielinten välinen sopimus.

Valiokunta pitää tärkeänä toimielinten välistä talousarvioyhteistyön ja vuotuisen talousarviomennettelyn toimivuutta. Valiokunta nostaa lisäksi esiin, että horisontaalisiin ilmastotavoitteisiin, luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämiseen ja sukupuolten tasa-arvoon liittyvät periaatteet on sisällytetty vuonna 2024 uudelleen laadittuun EU:n varainhoitoasetukseen, joten niitä ei enää vahvisteta toimielinten sopimuksessa.

Taloudelliset vaikutukset

Komission ehdottama rahoituskehysten taso ja omien varojen järjestelmän muutokset huomioiden Suomen EU-maksujen arvioidaan kasvavan nykykauteen verrattuna noin 4 365 milj. eurolla, eli vuositasolla noin 620 milj. euroa. Käyvin hinnoin muutos nykykauteen olisi noin 7 435 milj. euroa, jolloin kansallisesta talousarviosta maksettavat vuosittaiset EU-maksut olisivat keskimäärin noin 1 060 milj. euroa nykykaudelta suuremmat. Huomioitaessa lisäksi Suomen maksuosuudet rauhanrahastoon ja perinteisten omien varojen kantopalkkion alentamisen tuloja vähentävä vaikutus, olisi kokonaisvaikutus Suomen valtiontaloudelle tällöin noin 4 730 milj. euroa negatiivinen rahoituskehyskauden aikana.

Valiokunta nostaa esiin sen, että tarkemmat säännökset unionin menojen rahoituksesta annetaan sektorikohtaisissa säädöksissä määriteltyjen toimenpiteiden, prioriteettien ja muiden tavoitteiden perusteella. Tässä vaiheessa ei voida vielä riittävän luotettavasti arvioida komission ehdotuksen vaikutuksia Suomen kokonaissaantoihin.

Valiokunnan lausunto VaVL 10/2025 vp

Lopuksi

Valiokunta pitää välttämättömänä, että neuvotteluissa turvataan eduskunnan budjettivalta. Valtioneuvoston tulee tarkastella komission ehdotuksien yksityiskohtia osana rahoituskehyksen kokonaisuutta ja arvioida kokonaisuutta strategisesti.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Valtiovarainvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 21.11.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Markus Lohi kesk
varapuheenjohtaja Saara Hyrkkö vihr
jäsen Otto Andersson r
jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Janne Heikkinen kok
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Jari Koskela ps
jäsen Suna Kymäläinen sd
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Mika Lintilä kesk
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Jari Ronkainen ps
jäsen Hanna Sarkkinen vas
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Sami Savio ps
jäsen Ville Valkonen kok (osittain)
jäsen Pia Viitanen sd
varajäsen Janne Jukkola kok
varajäsen Riitta Kaarisalo sd

Valiokunnan sihtereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Mari Nuutila
valiokuntaneuvos Tarja Järvinen

Valiokunnan lausunto VaVL 10/2025 vp
Eriävä mielipide 1

Eriävä mielipide 1/vihr

Perustelut

Kasvaneiden geopolitiittisten jännitteiden, turbulentin maailmanpolitiikan ja jatkuvasti haastetun kansainvälisen, monenkeskisen sääntöpohjaisen järjestyksen maailmassa on tärkeämpää kuin koskaan, että Euroopan unioni kykenee lunastamaan lupauksensa ja vastaamaan koko unionin aluetta kohtaaviin haasteisiin. Vahva, toimiva unioni edellyttää riittäviä määrärahoja vastaamaan kasvaviin tarpeisiin eli unionin budjetin kasvattamista.

Unionin budjetin, monivuotisen rahoituskehyksen ja omien varojen päätöksen tulee lähteä EU:n strategisen autonomian, kilpailukyvn ja kriisinkestävyiden vahvistamisesta. Tuki oikeusvaltiomekanismeille ja jäsenmaiden demokraattisen järjestelmän tukemiselle on tärkeää. Tarvitaan lisää rahoitusta, jota rajat ylittävä yhteistyö ja yhteinen, eurooppalainen ulottuvuus tuo. Pelkästään Suomen omaan nettomaksuosuuteen keskittyminen on lyhytnäköistä ja pitkällä tähtäimellä heikentää Suomen vaikutusvaltaa unionissa.

Valtioneuvoston kanta EU:n omiin varoihin on kunnianhimoton. Unionin oma varainhallinta vaikuttaa rahoitusta ja vapauttaa unionia riippuvuudesta jäsenmaiden jäsenmaksuosuuksista. Omat varat voivat tuoda kaivattua joustavuutta seitsemänvuotiseen rahoituskehykseen. Koronakriisi osoitti, että resilienssin vahvistaminen vaatii myös varoja, joilla reagoida ennalta arvaamattomiin tilanteisiin. Unionin tulee pystyä perimään ympäristöveroja, joiden määrään jäsenmaat voivat vaikuttaa parantamalla ympäristönsä tilaa. Rahoitusmarkkinaveron tyypiset ratkaisut, jotka koskevat rajat ylittävää toimintaa, ovat myös unionille luontevia verottamisen kohteita. EU:n omien varojen kehittäminen on sekä välttämätöntä unionin rahoitusjärjestelmän kestävyydelle että hyödyksi unionin pitkäjänteisten tavoitteiden edistämiseksi.

Valtioneuvoston esittämässä Suomen kannassa on laiminlyöty kestävä kehityksen periaatteet. Kestävä kehitys on keskeisin Euroopan unionin perussopimukseen kirjattu unionin sisämarkkinoiden toimintaa ohjaava periaate (Euroopan unionista tehty sopimus, konsolidoitu toisinto, artikla 3.3.) ja EU:n monivuotisen rahoituskehyksen tulisi perustua ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäväan kehitykseen. Suomen tulisi ajaa monivuotisen rahoituskehyksen tarkastelusta kestäväan kehityksen periaatteiden mukaisesti.

Komission esityksessä ympäristö- ja ilmastotoimille on monivuotisen rahoituskehyksen kaudelle 2028—34 varattu 35 prosentin läpileikkaava tavoite. Ilmasto- ja ympäristötoimien lisäksi biodiversiteetille olisi tärkeää säilyttää oma tavoite, jotta toimille kuudennen sukupuuttovaaran ehkäisemiseksi ja luontokadon torjumiseksi on riittävästi rahoitusta. Olisi myös tärkeää priorisoida ongelmien ennaltaehkäisyä tutkimuksella, innovaatioilla, kiertotalouden edistämällä ja siirtymällä fossiilittomaan energiaan sen sijasta, että pelkästään sopeuduttaisiin syntyviin ongelmiin.

Venäjä hyökättyä Ukraina on myös Suomen toimintaympäristö muuttunut. Tällä on ollut iso merkitys erityisesti itäisen Suomen elinkeinoelämälle, logistiikkaketjuille ja elinvoimalle. Muuttunut geopolitiittinen tilanne vaatii EU:n tasolta erityishuomiota unionin ulkoraja-alueille. Valtio-

Valiokunnan lausunto VaVL 10/2025 vp
Eriävä mielipide 1

neuvoston kanta Suomen itäisten ulkoraja-alueiden erityistilanteen huomioimisesta on varsin kannatettava.

Komission esitys NRP-suunnitelmiin sovellettavasta 14 prosentin sosiaalisesta tavoitteesta, jolla varoja ohjattaisiin Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanoon, on kannatettava. Tavoitteeseen laskettavilla varoilla tuettaisiin laadukkaita työpaikkoja, osaamisen kehittämistä, sosiaalista osallisuutta, kohtuuhintaista asumista sekä sosiaalista ja terveydenhoidon infrastruktuuria kaikissa jäsenvaltioissa. Näistä toimista Suomen tulisi painottaa osaamista ja koulutusta (myös syrjäytymisen torjuntakeinona). Tavoitteen kohdeluku voisi olla myös suurempi kuin 14 prosenttia.

Valtioneuvoston myönteinen kanta osaajien liikkuvuuteen (Erasmus+), koulutukseen, luoviin aloihin, demokratiaan ja eurooppalaisiin arvoihin sekä Horisontti Eurooppa -rahoitusohjelmaan on kannatettava. On olennaista tunnistaa näiden merkitys unionin kilpailukyvyille ja kokonaisturvallisuudelle.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että suuri valiokunta lausuntonaan ilmoittaa, että se edellyttää valtioneuvoston vaikuttavan Euroopan unionin tulevaan monivuotiseen rahoituskehykseen edellä perusteluissa kuvatulla tavalla.

Helsingissä 21.11.2025

Saara Hyrkkö vihr

Valiokunnan lausunto VaVL 10/2025 vp
Eriävä mielipide 2

Eriävä mielipide 2/vas

Perustelut

EU:n monivuotinen rahoituskehys on merkittävä unionin toimintaa ja rahankäyttöä ohjaava päätös. U-kirjeessä linjataan Suomen kantoja ja asetetaan prioriteetteja tulevasta monivuotisesta rahoituskehystä 2028—2034 käytäviin neuvotteluihin.

Rahoituskehystä koskevassa komission tiedonannossa esitetään keskeiset poliittiset tavoitteet ja periaatteet ja esitetään poliittisiin painopisteisiin perustuvaa uutta talousarviorakennetta, rahoituskehukseen sisältyvää joustavuutta sekä rahoituskehukseen varattuja määriä ja kehyksen rahoittamiseksi tarvittavia tuloja eli omia varoja.

Valtioneuvoston kannassa todetaan, että komission ehdottama rahoituskehyksen kokonaistaso on liian korkea. Lisäksi Valtioneuvosto pitää välttämättömänä EU-rahoituksen painopisteiden priorisointia ja toteaa, että on löydettävä kokonaisuus, joka mahdollistaisi Suomelle keskeiset painotukset, kuten puolustuksen ja kilpailukyyn vahvistamisen ja turvaisi merkittävimpiä saantojamme, kuten maatalouden rahoituksen. Kuitenkaan valtioneuvosto ei esitä, mistä kohteista tulisi karsia.

Valtioneuvoston kanta on ristiriitainen. Samalla moititaan liian korkeaa menotasoa, esitetään uusia prioriteetteja, halutaan varmistaa Suomen saanto eikä kuitenkaan esitetä karsittavia menokohteita. Kaikki Suomen tavoitteet eivät voi toteutua yhtä aikaa.

Tosiasiassa budjetin kokoa ei voi pitää ylimitoitettuna vaan pikemmin niukkana suhteessa Euroopalta tässä ajassa tarvittaviin yhteisiin ponnistuksiin. Omien varojen, eli unionin omien tulojen hankkimisen, kehittäminen on keino kasvattaa EU-budjettia uusiin haasteisiin vastaamiseksi ilman että jäsenmaksusuudet kasvavat. Suomen kanta omien varojen kehittämiseen on tarpeettoman nihkeä. Suomen tulisi tukea omien varojen järjestelmän kehittämistä aktiivisesti.

Vasemmistoliiton mielestä ylipäätään EU-budjettiin ja omiin varoihin tulisi suhtautua EU:n ja jäsenvaltioiden strategista autonomiaa ja kilpailukykyä lisäävänä välineenä, ei vain tulonjakokysymyksenä maiden välillä. Vasemmistoliiton mielestä rahoituskehyksen on oltava laadultaan ja volyymiltaan sellainen, että se mahdollistaa EU:n vihreän siirtymän politiikkaa ja strategisia investointeja, varsinkin kun jäsenmaiden kykyä tehdä näitä investointeja on rajallinen. Suomen kategorisen kielteinen kanta suhteessa yhteisvelkaan perustuviin välineisiin on liian ehdoton.

Mielestämme Suomen kannassa tulisi neuvotteluprioriteettien joukkoon nostaa kestävä kehitys, vihreän siirtymän ja ilmastoneutraaliuden edistäminen, sekä sosiaalisen ulottuvuuden vahvistaminen. Lisäksi Suomen tulisi ajaa maataloustukien nykyistä tiukempaa sitomista tuottavuus-, ilmasto- ja innovaatiokriteereihin.

Suomen saannosta iso osa perustuu itäisen ja pohjoisen Suomen olosuhteiden perusteella maksettaviin aluekehitystukiin, joista sovittiin jo Suomen EU-liittymissopimuksessa. Suomen alueke-

Valiokunnan lausunto VaVL 10/2025 vp
Eriävä mielipide 2

hittäminen tapahtuu pitkälti EU-rahoituksen kautta. Suomen tulee neuvotteluissa ajaa vahvasti Itä- ja Pohjois-Suomen erityisrahoituksen säilymistä myös tulevalla rahoituskehyskaudella.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 21.11.2025

Hanna Sarkkinen vas